

Și dincoace de Cifera unde-am fost noi, Sărniceleu,
o fost majoritatea macedoneni din Dudesti Noi, iar strada
unde-am fost noi o fost aproape toată strada din...
toți or fost din Sărniceleu. Că partea de sus o fost Bîraș
și partea asta am fost noi. Și-n spațiile noastre mai erau
rânduri de case.

Și în timpul nicolului pe macedoneni, macedoneni
și barabeni, n-ai putea să-ți spui acum ceva comun, i-o
acoperit nicolul, de până târziu, aproape în noi, oamenii
or ieșit tot prin tunel făcut din... casa le-o fost acoperită
complet, și-or ieșit...

L.A.: Foarte greu; are cum s-o topit greu anul' ăsta, ^{gheata}
s-o topit atunci. C-o fost multă cât stâlpi de telegraf,
atâta o fost unde o străns zăpadă. Și-ai nu s-o
topit, o fost... ai putut să mergi cu cale' pe ea, că nu
s-o topit, nu s-o asfalt. Ai mers ca pe... asfalt. Are o fost
de tare gheata. Are o fost tot deal și văi, tot deal și văi.
Are o fost. Toată...

D.A.: Și, după ce s-a desființat Canalul, la Dâlga apărut și...
printre deputații politici, a venit și un preot și tot la
Dâlga a fost adusă și doamna Mihaleche, soția lui
Mihaleche, care-o fost ministru' agriculturii, acolo o fost
adusă, de la Canal. Și după ce o venit preotul ăsta,
oamenii din sat, românii ortodocși s-or ambiționat și-or
construit o casă unde or adus... or cumpărat lucruri
și s-o făcut o biserică, unde să face slujbă. Și cred că e...
această biserică nuși există, pentru că satul Dâlga există
măcar foarte frumoasă. N-am nuși fost, dar cine-o fost
o spus că e...

L.A.: O fost o bistorebeucă, o venit la noi [...]

D.A.: Are ca noi, la început mergeam la Pelin, la Dorolărești,
am fost invitați că Ghita Raica o făcut cor și noi
am fost invitați de-au cântat la Paști. Dar după ce...

... în ultimul an, până n-am plecat, că noi am plecat și
preotul a rămas în Dölga, și-o făcut în fiecare duminică
o fost liturghie. Și noi mergeam la biserică acolo-u sat.

L.A.: Duminică n-am lucrat. Ce să fi făcut duminică?

Ne-am dus la slujbe la... Noi ne-am dus și-u zilele
astalalte, adică și înainte, până n-am avut biserică,
ne-am dus în totu' vecin.

D.A.: La Pelinu, ^{era} la 5 km Pelinu.

L.A.: Aha ora nisi aproape.

D.A.: Numai tarra nu puteam.

[...]

L.A.: O fost foarte greu. Uite, chiar o spus atunci
Lucretia, greu o fost și atunci, dar am fost poate
tînări și am lucrat și... na, o trecut cumva.
Greu o fost când am venit acasă. Acasă abia ne-o
dat cosa.

[Când n-ati tutors?]

Iu '55.

D.A.: Tu octombrie

L.A.: ... te sfârșitu' lu' octombrie.

Abia ne-o dat cosa. Pe urmă abia-am primit servici,
că tot am fost persecutați că n-avem origine săcătoasă,
că am fost în Bărăgan, că nu avem dreptul să avem
un servici nisi bun, numai să lucrăm... așa... numai
brută. Apoi... nu... cu pregătire și să nu poți să lucrezi.
N-am avut dreptu'... To am avut trei ani de școală medie
tehnică agricolă. Dacă-ai fi terminat, noi rui trebuiau
câteva luni ca să termin și să-mi dau diploma. Și m-o
redicat în Bărăgan. Când am venit acasă, am făcut
cursă la Ministerul Pământului, ca să-mi dau
noie să dau diferența la ministru și să primesc diploma.

Nu se-a aprobat.

-34-

B.A.: Nu s-a putut. O trebuie repetat, cum au repetat și eu, au făcut din nou trei ani.

L.A.: Tu de, dar mine n-o trebuie repetat, fiindcă o fost școală... Școala Tehnică o fost mai mult decât Școala de Moșteni. Școala Tehnică o avut patru ani și aveai dreptul să mergi și la facultate, dacă ai avut diploma. Ori le ucenici n-ai avut dreptul să mergi la facultate, trebuia să faci...

B.A.: N-o fost echivalent cu liceu'.

L.A.: N-o fost echivalent cu liceu', și, dar nu se-o aprobat Ministerul, că n-au avut drepturi. Are că greu o fost, acolo o fost muncă au știut că multă muncă și au avut un singur lucru: să lucreze. Și acolo se-o prăvit, și le bănu au lucrat, dar aici când au venit acasă, foarte greu... Dacă au lucrat un an sau doi, iar se-o schimbă. Dar de-te jos, iar sufer de la-acept. Și toate astea... și vorbi și... pentru continuitate în serviciu, pentru pensie... greu mai... niciodată să nu fi bine vădit... Cu toate că ai avut poartă și ai știut mai mult decât... ai avut și pregătire și ai știut și-ai lucrat mai mult decât altul, dar totuși n-ai avut nici un drept... Au fost o generație de sacrificiu... Nici chiar are, știu... Greu o fost, o fost foarte greu și... și pentru-ai bătrâni, e-ai bătrâni toți le-o fost greu că s-or subordnat și majoritatea core-ori fost în Bărăgană ori murit de flăcări. Că n-or putut... sau o fost are de mare și să refuze la toate neapăratele astea... Trebuia totuși să lucrezi, să trăiești cu ceva fiindcă n-ai avut absolut nimic, nu? Și dacă te-o lăsat în casă, cum o fost și casa noastră, păi ce-o fost... stricate geamuri, uși, porți, acoperiș, gard... toate-or trebuit făcute. Cu ce să faci? Cu banii... ce să lucrezi zilnic, asta o fost banii puteri. Și atunci de unde să plătești și meseriașii meșteri? -Abia ai putut să trăiești. Că n-ai avut nici

grădina, doar grădina de la casa, alta grădina n-am
avut. Și - atunci ca să câștigi atâta ca să poți să repari
toate... foarte greu... or fost toate... Și nu noi am fost de
vinea că ne-o dus în Bărăgan... Și dacă odată ne-o
dus în Bărăgan și - atunci când ne-o dat drumu' și ne-o
lăsat acasă, atunci trebuia s-avem și noi drepturi ca și
altă... ca și ceilalți, nu? De ce noi totuși am fost... O viață
sărăcășă am fost persecutați.

Am fost la Herău în servicii și am... că n-am terminat
liceu'. M-am surdat la fără frecvență. Ori trebuia să vin
la cursuri. Atunci mi-o fis... pentru postu' care l-am
ocupat n-am avut destulă pregătire, pentru post de muncă
și roluri sau economist. N-am avut destulă... nu trebuia
atunci facultate, trebuia liceu', de' eu n-am avut nici liceu'
terminat. Și ca să pot să îmi termin liceul, trebuia să
vin ori la seral, ori la fără frecvență. Măi trebuia să
vin să dau și examene, de' mi s-o spus de la servicii: „ori
foci servicii, ori foci muncă.” Atunci mi-or dat postu'
vacant. To-au fost pe post și totuși mi-or comunicat
în țară... am găsit într-o zi în țară că postu' meu s-a vacant...
Și uite așa, știu... foarte multe hărțuiri, foarte multe.

[Dar despre Lehlu și muncă lor acolo - în '52]

[Ce influență a avut plecarea în Bărăgan asupra dumneavoastră?]

b.A.: Plecarea în Bărăgan, deci cinci ani de viață în Bărăgan,
eu și consider că am rămas în urma de față cu
colegii noștri... Peste zece ani. Dar până... cât trăim o
influență negativă. Tot amu negativă e-am fost în Bărăgan.
Mereu am simțit asta... Dar din punct de vedere cultural sau
cum voi să-i spun, nu asta... am rămas suspotați. N-am
fost în mersu' mării... M-ai putăles acuma? Asta-i mult
să ști?

- L. A.: Da, pentru că, cât am fost în Bărăgan u-am avut
are condiții; la școală u-am mai fost, atunci și are...
de... ~~are~~ cărți... Da' u-am putut să citim sau să...
- B. A.: Că u-am avut timp.
- L. A.: ...că nici u-am avut timp. O trebuit să lucrăm ca să
putem trăi. Și atunci când am venit acasă tot o trebuit
să lucrăm ca să putem trăi. H-am avut... Părinți u-or
mei fost are de tinări ca să poată să ne tină. Căc o
amut părinți mei tinări și-or putut să aie lucrare și
să tină copii, or mei fost copii core-or putut să sa ducă
mei departe la școală. Dar le noi or fost și aie mei unchi
și...
- B. A.: Au fost la școală. La 30 de ani.
- L. A.: ... la 30 de ani. Ori la școală, ori la fără frecvență, ca să
putem totuși avea o diplomă.
- B. A.: He-am făcut diferența de școală la 30 de ani.
- L. A.: Ca să putem luc totuși un serviciu mei bun. Să nu trebu-
iară să lucrăm... Că ne are și greu, nu, să lucrăm toate
tine...
- B. A.: ...nu mo' fetic
- L. A.: ...nu mo' fetic. Bărboți în mei răstăuți, dar noi fetele
mei...

[...]

- L. A. Casele toate-or fost... am primit paie să le acoperim.
Dar iarăși când o venit vîntul și o mei dus din paie,
atunci când or venit ploile, or... unde s-or dus paie și s-o
făcut gaură, o plouat în tavan și cine o avut posibilitate
și cei și-or fost bărboți mei tinări, s-or dus la 40 km
le lec și or tăiat stuf și am acoperit casele cu stuf.
Tata s-o dus și-o stat o săptămână la lec, lângă
Lehlin ... [...]

- L.A.: De la Biled ^{și} la Jimbolia or fost familie de veneti; cere-or fost muzicanti și-or avut instrumentele cu ei și atunci mere, duminica, ne strângem tot; grămada și cântam. Și atunci, la început, nu ne-am dus, e-au fost necajiti, dar pe urmă ne-am dus și-au dansat. Au văzut că alta solutie și situație nu-i. Nu puteam să fim tot necajiti, să plângem. Și cântam, are de furcusi cântam.
- D.A.: Și am dansat - și când s-o făcut Consiliul popular am făcut și leal.
- L.A.: La noi nu sot le bel nevseu tineret și din satele vecine; le plăcea să vină la noi să danseze. Când ne-am supracănit și-or văzut că multum oameni impatici și harnici și toturi cu pregătire, nici nu s-or mai ferit, or avut voie și ei să ne ducem unii le alții. La început o fost mai greu, când am fost izolați, da' apoi nu mai.
- D.A.: Nu fu primu' are, de' pe urmă, am dat verbări și-o fost și o echipă de dansuri; o fată de acolo, din Dâlga, boarobescuă, o învățat o echipă de fete și băieți și am dansat și am făcut program și din Satchinez o cântat le acordeon.
- D.A.: Primeam scrisori. Avea posta și me-o adus scrisori. Dar noi, ca să fim siguri că scrisorile ajung mai repede ne ducem ^{peșu} la gară și le primem în cutia de poștă ^{la cutia de poștă} tremului primeam scrisorile.

LIVIA ALBU și DORINA ALBU - deportate din Său Nicolae-Mare
la Dölga. Înregistrate în 14 februarie 1997, Său Nicolae-Mare

D.A.: Satul nou Dölga a fost așezat la 3 km de gara Dölga,
pe o lișieră de salcâmi. Lișiera a fost formată de opt
rânduri de pomi; și a fost așezat de-o parte și alta
a unei lișiere. Și născută de teren care era la
distanță mai mare, tot era înconjurat acest pământ
de lișiere de protecție pentru viscol, ca să oprească zăpada,
în iernile foarte grele.

Și adeseori tot Dölga să născă Dölga Keche care
era la 12 km de gară, de gara Dölga și a fost așezat
pe albia râului Salomita. Dar aici la gară, vis-à-vis de
gară, a fost un satuc mic și să născă Sătuca. Asta era
așezarea... Și satul era pe lișiera, la mijlocul satului
era Politia, era...

L.A.: Autoritatea

D.A.: ... era Politia, era școlă. Căminului Cultural, era școala și
era făcut... era și un magazin care a fost făcut din... și
și berecă, ca să aducă alimente la început, prima voră,
și aducă alimente până toamna. Că pe vremea nu născă
prea era nevoie, că oamenii și-or născă lotul care
l-or avut în primărie cu locu' de casă și fiecare...

L.A.: Au poverit semințe și ne-au născă ca... așa cum
au fost în vârstă acasă. Au născă cartofi și zarzavat
și...

D.A.: Dar în faza casei, cum ar fi strada, fiecare a pus
salcâmi. Și... salcâmi astia, pău-am plecat noi, or fost
foarte frumoși, or crescut, noi avem și fotografie.
Na, și notu' a fost... în partea spre sud de la lișiera
or fost comunele: Bărbănu', Comorinte, Lăturănu', Forotica,
Sătuca, Hodoulu', Trubolia.